

TAITEEN PERUSOPETUS

MUSIIKKI
LAAJA OPPIMÄÄRÄ

OPETUSSUUNNITELMA
2021

JOENSUUN
KONSERVATORIO

J • ENSUU

SISÄLLYS

1 Joensuun konservatorio: Musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelma	3
1.1 Toiminta-ajatus	3
1.2 Arvot	3
1.3 Oppimiskäsitys.....	4
1.4 Oppimisympäristö	4
1.5 Työtavat.....	5
1.6 Toimintakulttuuri	5
2 Oppilaana musiikkiopistossa	6
2.1 Oppilaaksi ottaminen	6
2.2 Oppimäärän yksilöllistäminen	7
2.3 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.....	7
3 Opetuksen yleiset tavoitteet	8
4 Musiikin laajan oppimäärän rakenne ja laajuus	9
4.1 Perusopinnot.....	10
4.1.1 Perusopintojen tavoitealueet.....	11
4.1.2 Opintokokonaisuus 1 (OK1)	12
4.1.3 Opintokokonaisuus 2 (OK2)	12
4.1.4 Opintokokonaisuus 3 (OK3)	13
4.2 Perusopintojen todistus	13
4.3 Syventävät opinnot	14
4.3.1 Syventävien opintojen tavoitealueet.....	15
4.3.2 Opintokokonaisuus 4 (OK4)	16
4.4 Laajan oppimäärän päättötodistus.....	16
4.5 Osallistumistodistus	16
5 Oppimisen arviointi	17
5.1 Opintokokonaisuuksiin sisältyvä arviointi ja kirjaaminen.....	18
5.1.1 Lukuvuosiarviointi.....	18
5.1.2 Esiintymiset	18
5.1.3 Konsertti I, Konsertti II ja Konsertti III	19
5.1.4 Lopputyö ja arviointi	19
5.1.5 Yhteissoitto.....	20
5.1.6 Musiikin yleiset aineet	21

5.2	Laajan oppimäärän arviointi ja kriteerit	22
6	Yhteistyö huoltajien ja muiden tahojen kanssa	23
7	Toiminnan jatkuva kehittäminen	24
8	Varhaisiän musiikkikasvatus	25
8.1	Musiikkileikkikoulun tehtävät ja tavoitteet	25
8.2	Sisällöt ja työtavat.....	26
8.3	Koululaisten ryhmät ja muut musiikkiryhmät.....	27
8.4	Opetusjärjestelyt.....	27
9	Taustaa opetussuunnitelmatyölle	28
9.1	Taiteen perusopetus (TPO)	28
9.2	Taiteen perusopetuksen järjestäminen	28
10	Taiteen perusopetus ja taiteenalakohtaiset opetussuunnitelmat Joensuussa	29
10.1	Yleisen ja laajan oppimäärän taiteenalat	29
10.2	Opetussuunnitelmien laatiminen	30
10.2.1	Opetussuunnitelmat 2018	30
10.2.2	Opetussuunnitelmien päivittäminen 2021	31

1 JOENSUUN KONSERVATORIO: MUSIIKIN LAAJAN OPPIMÄÄRÄN OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Toiminta-ajatus

Joensuun konservatorion musiikkiopiston tehtävänä on antaa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaista musiikinopetusta alueensa asukkaille. Konservatorion musiikkiopiston oppilaaksiottoalue on Joensuu ja Kontiolahti. Opetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta.

Konservatorion musiikkikasvatus pohjautuu uudistuvalla ja moniarvoisella kulttuuriperinnölle. Opetuksella luodaan edellytykset elinikäiselle musiikin harrastamiselle ja edistetään hyvän musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkia opiskellaan pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja yksilöllisesti omien kiinnostusten kohteiden suuntaisesti. Ammattitaitoisten opettajien johdolla vahvistetaan oppilaan luovaa ajattelua, omaehtoista ilmaisua ja osallisuutta. Opinnot suoritettuaan oppilaalla on mahdollisuus hakeutua musiikkialan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Konservatorio on tärkeä osa Joensuun kaupungin kulttuurielämää. Tavoitteena on olla koko kaupungin musiikkitalo, joka oppilaiden välityksellä tuottaa mahdollisimman laajasti musiikkia alueen ihmisten iloksi. Esiintymiset ja konsertit näkyvät myös konservatorion ulkopuolella. Yhteistyö muiden oppilaitosten sekä alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa on tärkeää. Konservatorio osallistuu aktiivisesti valtakunnallisiin ja kansainvälisiin musiikkialan tapahtumiin, hankkeisiin ja yhteisöihin.

Konservatorio noudattaa taiteen perusopetuksen ohjausjärjestelmän osia, joita ovat

- laki (633/1998) ja asetus (813/1998) taiteen perusopetuksesta
- Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2017:12a. (Opetushallitus)
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma.

1.2 Arvot

Oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo

Musiikin opetus perustuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. Ihminen rakentaa elämänsä toimimalla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristönsä kanssa. Jokainen ihminen on ainutlaatuinen sekä arvokas yksilönä ja yhteisöjen jäsenenä. Kaikkiin sovelletaan samoja sääntöjä.

Oppilaslähtöisyys

Konservatorion opetusmenetelmät mahdollistavat yksilöllisen oppimisen ja opetuksen. Tavoitteena on luottamus ja keskinäinen kunnioitus jokaisen yksilölliset tarpeet huomioiden. Konservatorion opetuksen tavoitteena on tukea ihmisenä kasvamista, terveen itsetunnon ja myönteisen musiikillisen minäkäsityksen kehittymistä, omien vahvuuksien löytymistä sekä luovuuden ja tavoitteellisen työskentelyn lisääntymistä.

Laatu

Konservatorion toiminta on laadukasta ja toimintaa kehitetään jatkuvasti. Opetusta antavat ammattitaitoiset opettajat, joilla on musiikkipedagogin korkeakouluasteen koulutus. Konservatorio tarjoaa oppilailleen mahdollisimman laajan musiikillisen yleissivistyksen, tyyllilajien kirjon huomioon ottaen. Musiikin opetuksessa luodaan pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle.

Yhteistyö

Konservatorion toiminnalle on tärkeää tiivis yhteistyö oppilaan huoltajien kanssa. Konservatorio on osa paikallista kulttuuria ja haluaa edistää kaupungin ja sen lähialueiden asukkaiden hyvinvointia.

Ilo

Konservatorion toiminta perustuu ajatukseen, että musiikki tuo iloa elämään ja lisää ihmisten hyvinvointia. Yhdessä tekeminen ja oppiminen tuottavat iloa.

1.3 Oppimiskäsitys

Oppiminen on vuorovaikutuksellinen prosessi, johon vaikuttaa oppilaan aktiivinen toiminta ja oppimisympäristö. Merkittävä osa oppimisesta tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutustilanteessa. Opettaja on keskeisessä asemassa erilaisten oppijoiden kehityksen tukemisessa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Oppilasta ohjataan asettamaan tavoitteita ja toimimaan tavoitteiden suuntaisesti sekä itsenäisesti että muiden kanssa. Oppimisen kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen prosessi kehittää oppilaan tietoja ja taitoja monipuolisesti. Se on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Harjoittelu ja harjoittelemaan oppiminen ovat olennaista soittotaidon kehittymisen kannalta. Oppilasta ohjataan ymmärtämään kokemuksiaan, tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oman oppimisensa kehittämiseen. Opintojen aikana saatava rohkaiseva ja kannustava ohjaus ja palaute vahvistavat oppilaan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen, myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa oppimista edistävää vuorovaikutusta.

1.4 Oppimisympäristö

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja käytäntöjä, joissa musiikin opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöistä pyritään tekemään mahdollisimman turvallisia fyysisesti, sosiaalisesti ja psyykkisesti. Ne ovat ilmapiiriltään avoimia ja myönteisiä sekä rohkaisevat ja innostavat oppilaita luovaan, itsenäiseen ajatteluun ja motivoivat oppimiseen ja opiskeluun.

Opetuksessa käytetään oppilaan eri kehitysvaiheeseen sopivia oppimis- työskentely- ja arviointitapoja. Opetus tapahtuu pääosin konservatorion omissa tiloissa. Tilat ovat musiikin opetukseen ja harjoitteluun suunniteltuja, joissa on tarvittava varustus. Oppimisympäristöjen

valinnassa otetaan huomioon oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden tarjoamat mahdollisuudet. Esiintymisiä ja konsertteja järjestetään pääasiassa Joensuussa ja sen lähialueilla, mutta myös eri puolille Suomea ja ulkomailla.

1.5 Työtavat

Musiikin laajan oppimäärän opinnoissa painottuu oppilaan henkilökohtainen ohjaus. Yksilölliset soitto- ja laulutunnit oman opettajan kanssa ovat opetuksen lähtökohtana, mutta yhteisöllinen oppiminen, vertaisten kanssa toimiminen ja yhteisopettajien kanssa työskentely ovat myös osa musiikkiopiston toimintaa. Oppilaalle tarjotaan mahdollisuus monimuotoiseen yhteistoiminnalliseen musiikin tekemiseen ja opiskeluun. Kodin kannustus on tärkeää musiikkiopinnoissa edistymisen kannalta. Konservatorio pyrkii tarjoamaan avoimen vuorovaikutusympäristön opettajan, oppilaan ja kodin välillä sekä oppilaiden kesken. Lisäksi erilaiset yhteistyöhankkeet muiden alojen toimijoiden ja organisaatioiden kanssa tuovat sosiaalisen ja yhteiskunnallisen näkökulman osaksi opintoja.

Tavoitteisiin perustuvat ja oppilaan oppimista edistävät työtavat vahvistavat oppilaan motivaatiota ja itseohjautuvuutta. Työtapojen monipuolisuutta edistetään muun muassa hyödyntämällä teknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla ja integroimalla instrumenttiopintoja yhteismusisoinnin ja musiikin hahmottamisen kanssa. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät, kun oppilasta ohjataan työskentelyn suunnitteluun ja arviointiin.

Opintoihin kuuluvat

- viikoittainen soitto/laulutunti
- harjoittelu
- yhteissoitto
- säästys- ja ryhmätunnit
- musiikin hahmottamis- ja muut tukiaineet
- esiintymisiä ja konsertteja
- konserteissa käyminen ja musiikin kuuntelu sekä
- tutustuminen muihin taiteenaloihin

1.6 Toimintakulttuuri

Joensuun konservatoriossa on tavoitteena luoda oppimista ja kestävästä hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria, mikä edellyttää aitoa kohtaamista sekä välittävää ja kunnioittavaa vuorovaikutusta. Lähtökohtana on oppilaiden, opettajien ja vanhempien kokemus osallisuudesta, joka syntyy yhdessä toimimisesta ja kaikkien ottamisesta mukaan toimintaan. Sujuva yhteistyö kodin ja oppilaitoksen välillä lisää myönteistä ilmapiiriä ja lisää oppimista.

Kannustavassa toimintakulttuurissa hyväksytään myös oppiminen epäonnistumisten kautta. Arjen valinnoissa ja toiminnassa otetaan huomioon kestävä elämäntapa, kulttuurinen monimuotoisuus ja kielitietoisuus. Yhteinen toimintakulttuuri ohjaa myös taiteenalaan liittyvien oikeudellisesti suojeltujen etujen kuten sananvapauden, yksityisyyden suojan ja tekijänoikeuksien tuntemiseen.

Toimintakulttuurin kehittämistyö Joensuun konservatoriossa tarkoittaa jatkuvaa pedagogiikan ja musiikkialan osaamisen kehittämistä. Tähän kehittämiseen kuuluu oppilaitoksen johtamisen kehittäminen sekä opetuksen arkikäytäntöjen organisointi, suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi. Tavoitteena on kerätä palautetta säännöllisesti oppilailta, huoltajilta, opettajilta ja muulta henkilökunnalta, ja tulosten perusteella toimintatapoja tarvittaessa korjataan. Oppilaitosyhteisön sisäisessä ja huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävässä yhteistyössä tarvitaan avointa ja rakentavaa vuorovaikutusta.

2 OPPILAANA MUSIIKKIOPISTOSSA

2.1 Oppilaaksi ottaminen

Taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta. Sopiva ikä soittoharrastuksen aloittamiselle on hyvin yksilöllinen asia. Instrumenttien erityispiirteet huomioiden oppilaaksi voidaan ottaa myös aikuisia. Aikuisten opetuksessa noudatetaan musiikin laajan oppimäärän tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä.

Konservatorion musiikkiopistossa voivat opiskella henkilöt, jotka on hyväksytty oppilaiksi valintakokeiden perusteella ja joilla on edellytykset opiskella opintojen tavoitteiden mukaisesti. Uusia oppilaita otetaan vuosittain ja opinnot alkavat lukuvuoden alussa elokuussa. Valintakokeisiin ilmoittaudutaan keväällä konservatorion ohjeiden mukaisesti. Ilmoittautumisesta tiedotetaan paikallislehdissä, konservatorion nettisivuilla sekä ilmoitustauluilla.

Valintakokeiden ajankohta on vuosittain varsinaisen opetuksen loputtua keväällä. Valintakokeiden sisällöstä tiedotetaan konservatorion nettisivuilla. Valintakokeiden tulokset ilmoitetaan kesäkuussa. Oppilaspaikkoja on myös soitinvalmennusryhmissä.

Avoimelle osastolle ei ole valintakokeita. Avoimelle osastolle otetaan oppilaita konservatorion opettajaresurssien mukaan. Osastolla annetaan opetusta samoissa aineissa kuin musiikin perusopinnoissa ja syventävissä opinnoissa. Oppilaat noudattavat tasoaan vastaavaa opetussuunnitelmaa. Osasto toimii omakustanteisena, maksu määräytyy solistisen oppiaineen tunnin pituuden mukaan. Ryhmätunnit kuuluvat hintaan. Kaikista yksityisopetusta vaativista aineista peritään erillinen maksu.

Konservatorion oppilaaksi otosta päättää rehtori.

2.2 Oppimäärän yksilöllistäminen

Mikäli oppilas ei pysty etenemään opinnoissaan opetussuunnitelman mukaisesti, oppilaalle voidaan laatia henkilökohtainen opiskelusuunnitelma yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa konservatorion resurssien puitteissa. Oppimäärää yksilöidään siltä osin kuin on tarpeellista niin, että oppilas voi kehittää taitojaan omista lähtökohdistaan. Yksilöllistäminen voi tarkoittaa tavoitteiden, sisältöjen, opiskeluajan, opetuksen toteuttamistavan, tarvittavien tukitoimien ja arviointimenettelyn yksilöllistämistä.

Yksilöllistämisen menettelytavat ja dokumentointi ovat tapauskohtaisia ja ne sovitaan rehtorin kanssa käytyjen keskustelujen perusteella. Keskusteluissa on mukana oppilas ja alaikäisen ollessa kyseessä myös hänen huoltajansa. Instrumenttiopettaja sekä ryhmäaineiden opettajat otetaan mukaan keskusteluihin, mikäli oppilas/huoltaja antaa luvan.

2.3 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustaminen tehdään perustuen selvityksiin oppilaan opinnoista tai näyttöihin osaamisesta sekä suhteessa kunkin hyväksiluettavan opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja sisältöihin.

Osaamisen tunnustamisesta päättää kyseisen aineen opettaja yhdessä rehtorin kanssa. Oppilas voi esittää oikaisupyynnön rehtorille, mikäli hän on tyytymätön opintojen hyväksilukemiseen. Myös oppilaan siirtyessä opiskelemaan oppimäärästä toiseen osaamisen tunnustamisessa ja opintojen hyväksilukemisessa menetellään, kuten edellä on kuvattu.

3 OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Musiikkiopintojen tarkoituksena on musiikkialalle keskeisten taitojen tavoitteellinen harjoittelu ja pitkäjänteinen kehittäminen. Tavoitteena on, että oppilas kehittää musiikillista osaamistaan ja iloitsee oppimisestaan, jolloin luodaan edellytykset hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja elinikäiselle harrastamiselle. Opetus antaa valmiuksia musiikin itsenäiseen harrastamiseen ja oppilaan tavoitteiden mukaiseen musiikkiopintojen jatkamiseen muilla koulutusasteilla.

Seuraavassa kuviossa esitetään opetuksen yleiset tavoitteet:

Musiikillisten taitojen kartuttamisen lisäksi oppilasta rohkaistaan opinnoissaan esteettiseen kokemiseen, luovaan ajatteluun ja tuottamiseen sekä uusien ratkaisujen etsimiseen. Opintojen edetessä oppilas oppii tunnistamaan musiikilliset vahvuutensa ja löytää omat tapansa ilmaista itseään musisoiden. Opetus tukee oppilaan myönteisen minäkuvan, terveen itsetunnon ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan tekemisen ja osallisuuden kautta ymmärtämään musiikin merkityksiä kulttuurin kokonaisuuteen kuuluvina ilmiöinä. Näin oma musiikkiharrastus voi asettua osaksi elävää ja toimivaa musiikkikulttuuria sekä koko taiteiden kenttää.

4 MUSIIKIN LAAJAN OPPIMÄÄRÄN RAKENNE JA LAAJUUS

Varhaisiän musiikkikasvatus: (ei lasketa laskennalliseen laajuuteen) Musiikkileikkikoulu 0–6 –vuotiaille: Perheryhmät 0–2 – vuotiaat 45 min / viikko Leikkiryhmät 3–4 – vuotiaat 60 min / viikko Soitinryhmät 5–6 – vuotiaat 60–90 min / viikko Musiikkivalmennus: 7–10 –vuotiaat 60 min / viikko			
MUSIIKIN LAAJA OPPIMÄÄRÄ, yhteensä 1500 tuntia			
PERUSOPINNOT, yhteensä 800 tuntia			
OK1 220 h Opinto- vuosi 1–3	Instrumenttiopinnot 30–60 min/vko, sis.: <ul style="list-style-type: none"> • soittotunnit • säestys/ryhmätunnit • esiintyminen 1krt/lukukausi • Konsertti I 	Yhteissoitto 45–60 min/vko <ul style="list-style-type: none"> • orkesteri • kamarimusiikki • bändi • kuoro • yhteismusisointi 	Musiikin yleiset aineet <ul style="list-style-type: none"> • integroitu opetus • mupe1 60min / vko/ ½v ajan • amp1 (rytmimusiikki)
OK2 270 h Opinto- vuosi 4–6	Instrumenttiopinnot 45–60 min/vko, sis.: <ul style="list-style-type: none"> • soittotunnit • säestys/ryhmätunnit • esiintyminen krt/lukukausi • Konsertti II 	Yhteissoitto 60–90 min / vko <ul style="list-style-type: none"> • orkesteri • kamarimusiikki • bändi • kuoro • yhteismusisointi 	Musiikin yleiset aineet <ul style="list-style-type: none"> • mupe2 75min/vko/ 1 v ajan • amp2 (rytmimusiikki)
OK3 310 h Opinto- vuosi 7–9	Instrumenttiopinnot 45–60 min / vko, sisältää: <ul style="list-style-type: none"> • soittotunnit • säestys/ryhmätunnit • lukukausiesiintymiset/ välkonsertit • Konsertti III 	Yhteissoitto 60–90 min / vko <ul style="list-style-type: none"> • orkesteri • kamarimusiikki • bändi • kuoro • yhteismusisointi • lied-duo 	Musiikin yleiset aineet <ul style="list-style-type: none"> • mupe3 75min/vko/ 1 v ajan • musiikkitieto 90min/vko/ ½v ajan • vähintään 1 vaihtoehtoinen seuraavista/½v ajan: säveltäminen, vapaa säestys, sovittaminen, musiikkitiedon jatkokurssi, nelikätinen musisointi, kuoro • amp3 (rytmimusiikki)
PERUSOPINTOJEN TODISTUS			
SYVENTÄVÄT OPINNOT, yhteensä 500 tuntia			
OK4 500 h Opinto- vuosi 10–13	Kaikille kuuluvat opinnot <ul style="list-style-type: none"> • musiikkitiedon syventävä kurssi 90min/vko/ ½v ajan • musiikkitaito 90min/vko/ 1 v ajan • pop-jazz -osastolla amp4 • lopputyö 	Valinnaisia opintoja Valinnaisina opintoina voivat olla esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> • solistisia instrumenttiopintoja konservatorion soitintarjonnan mukaan • periodisia työpajoja ja mestarikursseja • yhteissoittoa ja yhtye-/ensemblelaulua • projekteja (esim. sävellystä, oopperaa, orkesteri- ja bändiprojekteja, vapaata säestystä, musiikkikilpailut, taiteidenväliset) • musiikkiteknologiaa 	
LAAJAN OPPIMÄÄRÄN PÄÄTTÖTODISTUS			

Edellä olevassa taulukossa on esitetty musiikin laajan oppimäärän rakenne ja laajuus. Opinnot muodostuvat perusopinnoista ja syventävistä opinnoista. Oppimäärän laskennallinen laajuus on 1300 tuntia, josta perusopintojen laskennallinen laajuus on 800 tuntia ja syventävien opintojen 500 tuntia. Laskennallisen laajuuden perusteena on käytetty 45 minuutin pituista oppituntia. Laskennallinen laajuus tarkoittaa, että oppilas saa suoritusmerkinnän opintokokonaisuudesta, kun hän on saavuttanut opintokokonaisuudelle asetetut tavoitteet ja suoritettuaan sen sisällöt. Oppilas voi suorittaa opintoja enemmän kuin opintojen laskennallinen laajuus on. Laajan oppimäärän mukaista opetusta järjestettäessä pyritään joustavuuteen niin, että taiteenala, oppilaan ikä, aiemmin hankitut taidot ja tiedot sekä käytettävät opetusmenetelmät otetaan huomioon.

Perusopinnot koostuvat kolmesta opintokokonaisuudesta: OK1, OK2 ja OK3. Oppilas etenee opinnoissaan opintokokonaisuudesta toiseen. Perusopintojen päättyessä oppilas saa todistuksen suoritetuista perusopinnoista. Syventävät opinnot koostuvat opintokokonaisuudesta OK4, joka sisältää lopputyön. Suoritettuaan perusopinnot ja syventävät opinnot oppilas saa musiikin laajan oppimäärän päättötodistuksen.

4.1 Perusopinnot

Perusopinnot jakaantuvat kolmeen opintokokonaisuuteen: OK1, OK2 ja OK3. Opintokokonaisuuksien tavoitteena on keskeisten taitojen pitkäjänteinen harjoittelu ja kehittäminen. Eri sisältöalueiden integraatio opetuksessa vahvistaa musiikin kokonaisvaltaista hahmottamista.

Eteneminen opintokokonaisuudesta toiseen on yksilöllistä, se riippuu oppilaan taitojen kehittymisestä ja instrumentista. Opiskeluajan pituus on myös yksilöllistä, keskimäärin perusopintoihin menee yhdeksän vuotta. Yli 18-vuotiailla aloittavilla laulajilla opintoaika perusopinnoissa on neljä vuotta. Opiskeluajan pituudesta päättää rehtori. Opinnot suoritettuaan oppilas voi siirtyä syventäviin opintoihin, peruskoulupohjaisiin musiikkialan ammattiopeintoihin tai hakeutua konservatorion avoimelle osastolle.

Musiikin perusopintojen keskeisenä sisältönä on monipuolinen perehtyminen oppilaan valitseman instrumentin tai instrumenttien perustekniikkaan, ohjelmistoon ja ilmaisumahdollisuuksiin. Opinnoissa tutustutaan monipuolisesti erilaisiin musiikin työvälineisiin ja työtapoihin ottaen huomioon oppilaan tavoitteet. Yhteissoittotaitojen ja musiikin hahmottamistaitojen sekä historiatietoisuuden kehittäminen ovat olennainen osa opintoja.

Instrumenttikohtaiset ja ryhmäopintojen tavoitteet esitetään taitotauluissa, jotka opettajat jakavat oppilailleen. Taitotauluissa kuvataan mm. instrumenttiin tutustumista, soitto- ja laulutekniikan osa-alueita, musiikin hahmottamista, luovia taitoja, harjoittelua sekä esittämistä ja ilmaisemista. Instrumenttiopintoihin lasketaan myös lauluopinnot. Taitotauluja käytetään arvioinnin ja itsearvioinnin apuna.

Perusopintoihin kuuluu keskeisesti:

- kiinnostus musiikkia kohtaan ja elävä musiikillinen ilmaisu
- harjoittelemisen taito
- ergonomisesti oikeat soittotavat ja kuulonsuojelu

- kehittyminen aktiiviseksi musiikin kuuntelijaksi
- improvisoinnin ja säveltämisen perustaitojen harjoittelu

4.1.1 Perusopintojen tavoitealueet

Esittäminen ja ilmaiseminen

Opetuksen tavoitteena on

- kannustaa oppilasta löytämään omat musiikilliset vahvuutensa ja ilmaisukeinonsa
- ohjata oppilasta elävään musiikilliseen ilmaisuun
- kannustaa oppilasta harjoittelemaan erilaisten esiintymistilanteiden hallintaa
- rohkaista oppilasta tutustumaan myös muiden taiteenalojen ilmaisukeinoihin ja taiteidenväliseen vuorovaikutukseen.

Oppimaan oppiminen ja harjoittelu

Opetuksen tavoitteena on

- ohjata oppilasta oppimaan instrumentti- ja yhteismusisointitaitoja päämääränään soittimen itsenäinen hallinta ja omaehtoinen ilmaisu
- ohjata oppilasta säännölliseen harjoitteluun ja oppimisensa arviointiin
- ohjata oppilasta musisoimaan korvakuulolta sekä lukemaan ja tulkitsemaan musiikin lajille ominaisia musiikin merkitsemistöjä
- kannustaa oppilasta soveltamaan musiikin hahmotustaitojaan musisoinnissa
- tarjota oppilaille tilaisuuksia tutustua musiikkiteknologiaan työväliseenä
- ohjata oppilasta käyttämään ergonomisesti oikeita soittotapoja ja mielekkäitä harjoittelumenetelmiä
- ohjata oppilasta havainnoimaan ääniympäristöä ja suojelemaan kuuloaan.

Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen

Opetuksen tavoitteena on

- ohjata oppilasta kuuntelemaan omaa musisointiaan ja mukauttamaan sen osaksi soivaa musiikillista kokonaisuutta
- ohjata oppilasta kehittämään musiikin luku- ja kirjoitustaitojaan
- ohjata oppilasta musiikin ominaispiirteiden tunnistamiseen ja rakenteiden hahmottamiseen
- tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi musiikin kuuntelijaksi ja kartuttamaan musiikin historian tuntemusta.

Säveltäminen ja improvisointi

Opetuksen tavoitteena on

- ohjata oppilasta tuottamaan omia musiikillisia ideoita ja ratkaisuja
- kannustaa oppilasta harjoittelemaan improvisoinnin, sovittamisen ja säveltämisen perustaitoja.

4.1.2 Opintokokonaisuus 1 (OK1)

Opintokokonaisuus 1 sisältää

- instrumenttiopintoja
 - säestys/ryhmätunteja
 - esiintymisiä kerran lukukaudessa
 - Konsertti I
- yhteissoittoa
- musiikin yleisiä aineita

mupe=musiikin perusteet,
amp=afroamerikkalaisen
musiikin perusteet

Opintokokonaisuus 1:n laskennallinen laajuus on 220 tuntia. Oppilasta kannustetaan ja ohjataan itsearviointiin. Kaikki arviointi on sanallista. Opintokokonaisuus katsotaan suoritetuksi, kun siihen kuuluvien opintojen tiedot ja taidot on osoitettu kyseisten osioiden opettajille. Hyväksytyt suorittaminen vaatii kotiharjoittelua opettajien ohjeiden mukaan, tätä harjoittelua ei lasketa opintokokonaisuuden laskennalliseen laajuuteen.

OK1 220 h Opinto- vuosi 1–3	Instrumenttiopinnot 30–60 min/vko, sis.: <ul style="list-style-type: none">• soittotunnit• säestys/ryhmätunnit• esiintyminen 1krt/lukukausi• Konsertti I	Yhteissoitto 45–60 min/vko <ul style="list-style-type: none">• orkesteri• kamarimusiikki• bändi• kuoro• yhteismusisointi	Musiikin yleiset aineet <ul style="list-style-type: none">• integroitu opetus• mupe1 60min / vko/ ½v ajan• amp1 (rytmimusiikki)
--	---	--	--

4.1.3 Opintokokonaisuus 2 (OK2)

Opintokokonaisuus 2 sisältää

- instrumenttiopintoja
 - säestys/ryhmätunteja
 - esiintymisiä kerran lukukaudessa
 - Konsertti II
- yhteissoittoa
- musiikin yleisiä aineita

mupe=musiikin perusteet,
amp=afroamerikkalaisen
musiikin perusteet

Opintokokonaisuus 2:n laskennallinen laajuus on 270 tuntia. Oppilasta kannustetaan ja ohjataan itsearviointiin. Kaikki arviointi on sanallista. Opintokokonaisuus katsotaan suoritetuksi, kun siihen kuuluvien opintojen tiedot ja taidot on osoitettu kyseisten osioiden opettajille. Hyväksytyt suorittaminen vaatii kotiharjoittelua opettajien ohjeiden mukaan, tätä harjoittelua ei lasketa opintokokonaisuuden laskennalliseen laajuuteen.

Oppilaalla on mahdollisuus anoa sivuainetta suoritettuaan Konsertti II:n.

OK2 270 h Opinto- vuosi 4–6	Instrumenttiopinnot 45–60 min/vko, sis.: <ul style="list-style-type: none">• soittotunnit• säestys/ryhmätunnit• esiintyminen krt/lukukausi• Konsertti II	Yhteissoitto 60–90 min / vko <ul style="list-style-type: none">• orkesteri• kamarimusiikki• bändi• kuoro• yhteismusisointi	Musiikin yleiset aineet <ul style="list-style-type: none">• mupe2 75min/vko/ 1 v ajan• amp2 (rytmimusiikki)
--	---	--	---

4.1.4 Opintokokonaisuus 3 (OK3)

Opintokokonaisuus 3 sisältää

- instrumenttiopintoja
 - säestys/ryhmätunnit
 - lukukausiesiintymiset tai välikonsertit
 - Konsertti III
- yhteissoittoa
- musiikin yleisiä aineita

mupe=musiikin perusteet,
amp=afroamerikkalaisen
musiikin perusteet

Opintokokonaisuus 3:n laskennallinen laajuus on 310 tuntia. Oman opettajan kanssa sovitaan eteneminen ja ohjelmistot sekä painotukset solistisen soiton ja yhteissoiton välillä. Oppilasta kannustetaan ja ohjataan itsearviointiin. Opintokokonaisuuden kaikki arviointi on sanallista. Opintokokonaisuus katsotaan suoritetuksi, kun siihen kuuluvien opintojen tiedot ja taidot on osoitettu kyseisten osioiden opettajille. Hyväksytyt suorittaminen vaatii kotiharjoittelua opettajien ohjeiden mukaan, tätä harjoittelua ei lasketa opintokokonaisuuden laskennalliseen laajuuteen.

OK3 310 h Opinto- vuosi 7-9	Instrumenttiopinnot 45–60 min / vko, sisältää: <ul style="list-style-type: none">• soittotunnit• säestys/ryhmätunnit• lukukausiesiintymiset/ välikonsertit• Konsertti III	Yhteissoitto 60–90 min / vko <ul style="list-style-type: none">• orkesteri• kamarimusiikki• bändi• kuoro• yhteismusisointi• lied-duo	Musiikin yleiset aineet <ul style="list-style-type: none">• mupe3 75min/vko/ 1 v ajan• musiikkitieto 90min/vko/½v ajan• vähintään 1 vaihtoehtoinen seuraavista/½v ajan: säveltäminen, vapaa säestys, sovittaminen, musiikkitiedon jatkokurssi, nelikätinen musisointi, kuoro• amp3 (rytmimusiikki)
--	--	---	--

4.2 Perusopintojen todistus

Oppilaalle annetaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän musiikin perusopintojen todistus sen jälkeen, kun hän on suorittanut hyväksytysti laajaan oppimäärään sisältyvät perusopinnot. Siinä annetaan sanallinen arvio oppilaan edistymisestä ja osaamisen kehittymisestä perusopintojen aikana. Sanallisessa arvioinnissa painotetaan oppilaan oppimisen vahvuuksia suhteessa perusopinnoille asetettuihin tavoitteisiin. Todistuksen liitteenä oppilas saa opintosuoritusotteen oppilashallintojärjestelmästä.

4.3 Syventävät opinnot

Syventävistä opinnoista muodostuu opintokokonaisuus 4 (OK4). Syventävissä opinnoissa oppilas laajentaa tai painottaa osaamistaan valitsemallaan tavalla. Opintojen keskeisinä sisältöinä ovat

- musiikillisten ilmaisukeinojen monipuolinen kehittäminen henkilökohtaisessa ohjauksessa
- ohjelmiston laajentaminen
- erilaisissa musiikillisissa kokoonpanoissa tarvittavien musisointi- ja yhteistyötaitojen edistäminen
- musiikin hahmotustaitojen, kulttuurisen ymmärryksen ja luovan ajattelun monipuolinen kehittäminen
- musiikki yhteistyön, vaikuttamisen ja osallistumisen välineenä

Oppilas suunnittelee opintojensa sisällön yhdessä opettajan kanssa tavoitteidensa mukaisesti. Musiikkiopistossa saadut taidot mahdollistavat esimerkiksi hakeutumisen musiikin ammattilaiseksi tähtääviin opintoihin. Orkesterisoittimissa osallistuminen orkestereihin ja yhtyeisiin on olennainen osa opintoja.

Oppilas voi vaihtaa perusopintojen jälkeen pääainetta ja tehdä syventävät opinnot uudella pääaineella laajentaen näin musiikillista osaamistaan. Uudessa pääaineessa lopputyön laajuus vastaa Konsertti III vaatimuksia tai vastaavaa kokonaisuutta, jos pääaine on jokin instrumentti. Pääaine voi olla myös esim. säveltäminen. Pääaineen vaihtaminen sovitaan opettajan ja apulaisrehtorin kanssa.

4.3.1 Syventävien opintojen tavoitealueet

Esittäminen ja ilmaiseminen

Opetuksen tavoitteena on

- ohjata oppilasta syventämään musiikillista ilmaisuaan
- kannustaa oppilasta kehittämään edelleen musiikin tulkintaan ja esittämiseen tarvittavia taitoja valitsemiensa painopisteiden mukaisesti
- rohkaista oppilasta käyttämään musiikkia monipuolisesti ilmaisun välineenä
- ohjata oppilasta soveltamaan omassa ilmaisussaan myös muiden taiteenalojen ilmaisukeinoja.

Oppimaan oppiminen ja harjoittelu

Opetuksen tavoitteena on

- auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita opiskelulle ja suuntaamaan omaa oppimistaan
- opastaa oppilasta arvioimaan edistymistään ja nauttimaan osaamisestaan
- ohjata oppilasta harjoittelemaan taitoja kehittävää ohjelmistoa sekä itsenäisesti että ryhmän jäsenenä
- ohjata oppilasta huolehtimaan fyysisestä toimintakyvystään sekä ergonomiasta ja kuulonsuojelusta musisoidessaan.

Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen

Opetuksen tavoitteena on

- ohjata oppilasta kuuntelemaan ja kehittämään musisointiaan sekä solistina että ryhmän jäsenenä
- ohjata oppilasta tarkastelemaan soivaa ja nuotinnettua musiikkia monipuolisesti eri näkökulmista
- ohjata oppilasta hahmottamaan musiikin rakenteita ja lainalaisuuksia
- ohjata oppilasta hyödyntämään kuuntelu- ja hahmotustaitojaan sekä musiikin historian tuntemustaan muusikkoutensa kehittämisessä.

Säveltäminen ja improvisointi

Opetuksen tavoitteena on

- kannustaa oppilasta improvisoimaan, sovittamaan ja säveltämään omaa musiikkia
- rohkaista oppilasta hyödyntämään musiikkiteknologian mahdollisuuksia ja työvälineitä.

4.3.2 Opintokokonaisuus 4 (OK4)

Opintokokonaisuus 4 sisältää

- pääaineen opintoja, jossa tehdään lopputyö
- musiikin yleisten aineiden pakollisia opintoja

Lisäksi opintoina voi olla

- solistisia instrumenttiopintoja konservatorion soitintarjonnan mukaan
- periodisia työpajoja ja mestarikursseja
- yhteissoittoa ja yhtye-/ensemblelaulua
- projekteja (esim. sävellystä, oopperaa, orkesteri- ja bändiprojekteja, vapaata säestystä, taiteidenvälisiä)
- musiikin hahmotusaineiden valinnaisia opintoja
- musiikkiteknologiaa

Opintokokonaisuuden laskennallinen laajuus on 500 tuntia. Oppilas tekee suunnitelman ja valitsee yhdessä opettajiensa kanssa lopputyönsä ja tavoitteidensa mukaiset opinnot. Suunnitelma päivitetään tarpeen mukaan.

	Kaikille kuuluvat opinnot	Valinnaisia opintoja
OK4 500 h Opinto- vuosi 10–13	<ul style="list-style-type: none">• pääaine ja lopputyö• musiikkitiedon syventävä kurssi 90min/vko/½v ajan• musiikkitaito 90min/vko/ 1 v ajan• pop-jazz -osastolla amp4 (=afroamerikkalaisen musiikin perusteet)	Valinnaisina opintoina voivat olla esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none">• solistisia instrumenttiopintoja konservatorion soitintarjonnan mukaan• periodisia työpajoja ja mestarikursseja• yhteissoittoa ja yhtye-/ensemblelaulua• projekteja (esim. sävellystä, oopperaa, orkesteri- ja bändiprojekteja, vapaata säestystä, musiikkikilpailut, taiteidenväliset projektit)• musiikkiteknologiaa

4.4 Laajan oppimäärän päättötodistus

Oppilaalle annetaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän päättötodistus musiikin alalta sen jälkeen, kun hän on suorittanut hyväksytysti laajaan oppimäärään sisältyvät perusopinnot ja syventävät opinnot. Päättötodistus sisältää oppilaan suorittamat kaikki opinnot, myös perusopinnot. Todistukseen liitetään opintosuoritusote oppilashallintojärjestelmästä.

4.5 Osallistumistodistus

Oppilaalle annetaan pyydettyessä osallistumistodistus suorittamistaan musiikin laajan oppimäärän perus- ja syventävistä opinnoista, jos opinnot keskeytyvät tai oppilas tarvitsee niitä muusta syystä. Osallistumistodistukseen liitetään opintorekisteriote oppilashallintojärjestelmästä.

5 OPPIMISEN ARVIOINTI

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaan musiikkiopintojen edistymistä. Myönteisessä hengessä annettava ohjaava palaute auttaa oppilasta asettamaan omia tavoitteita ja motivoi häntä niiden saavuttamisessa. Oppilasta perehdytetään musiikkialan arvioinnin periaatteisiin ja käytäntöihin. Arviointia tehtäessä huolehditaan, että arviointi kohdistuu ainoastaan työskentelyyn ja tavoitellun osaamisen karttumiseen, ei oppilaan persoonaan tai ominaisuuksiin.

Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa oppilaan vuoden aikana suorittamista opinnoista oppilashallintojärjestelmän kautta sekä suorassa kontaktissa opettajien kanssa. Arviointiin osallistuvat oppilaan oman opettajan lisäksi myös muut opettajat. Oppilaan ikä- ja kehitystaso sekä oppiaine otetaan huomioon arviointia tehtäessä.

Arviointi ja palaute on

- vuorovaikutteista
- monipuolista
- kannustavaa, vahvuuksia painottava
- myönteistä minäkuvaa kehittävää
- hyvää itsetuntoa kehittävää
- rohkaisevaa
- realistista
- eettisesti kestävä
- itsearviointitaitoja kehittävää
- vertaisarviointitaitoja kehittävää
- musiikkiopintoja edistävää

Arviointi koostuu kahdesta osasta:

- 1) lukuvuosiarvioinneista: opettajan tekemiä arviointeja koko oppimisprosessista sisältäen oppilaan itsearvioinnin
- 2) soittamisen/laulamisen arviointi: opettajat antavat palautetta Konserttien, esiintymisten ja lopputyön yhteydessä, arviointi sisältää oppilaan itsearvioinnin

5.1 Opintokokonaisuuksiin sisältyvä arviointi ja kirjaaminen

5.1.1 Lukuvuosiarviointi

Lukuvuosiarviointi OK1, OK2, OK3 ja OK4
<ul style="list-style-type: none">• Oppilas ja opettaja arvioivat opintojen sujumista yhdessä lukuvuoden päätteeksi• Taitotauluja voi käyttää arvioinnin apuna <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; background-color: #e6f2ff;"><ul style="list-style-type: none">• Oma opettaja tekee ja kirjaa lukuvuosiarvioinnin Wilmaan• Oppilaan itsearviointi kirjataan myös• Arviointi on sanallista</div>

5.1.2 Esiintymiset

Esiintymiset kuuluvat olennaisena osana musiikinopiskeluun. Ne voivat olla sekä solistisia että ryhmäesiintymisiä. Tavoitteena on, että oppilas kokee hallitsevansa esiintymistilannetta ja siitä tulee nautittava positiivinen tunne-elämys myös yleisölle. Jokaiselle oppilaalle annetaan mahdollisuus esiintyä vähintään kerran lukukaudessa. Esiintymisten ja konserttien muodosta sovitaan oman opettajan kanssa ja esiintymisen sujuminen käydään yhdessä läpi.

Esiintymiset OK1, OK2, OK3 ja OK4
<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; background-color: #e6f2ff;"><ul style="list-style-type: none">• Mahdollisuus esiintyä vähintään kerran lukukaudessa• Esiintymisen sujuminen käydään yhdessä läpi opettajan kanssa.• Opettaja kirjaa esiintymiset lukuvuosiarvioinnin yhteydessä Wilmaan.</div>

5.1.3 Konsertti I, Konsertti II ja Konsertti III

Perusopintoihin kuuluvien Konserttien sisällöt ovat instrumenttikohtaisten konserttivaatimusten mukaisia. Konserttien muodosta ja toteuttamistavasta sovitaan oman opettajan kanssa.

Konsertti I ja Konsertti II
<ul style="list-style-type: none">• Konserttien muoto ja toteuttamistapa sovitaan oman opettajan kanssa.• Konserttien sisältö on instrumenttikohtaisten konserttivaatimusten mukainen <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 10px 0;"><ul style="list-style-type: none">• Arviointiin osallistuu oma opettaja, toinen opettaja ja oppilas itse.• Opettaja kirjaa arvioinnin Wilmaan• Arviointi on sanallista• Arvioinnissa on osio suoritukselle, ohjelmistolle, prosessille ja itsearviointille</div>
Konsertti III
<ul style="list-style-type: none">• Voi olla instrumenttikohtaisten sisältövaatimusten mukainen TAI• vastaavan laajuinen, opettajan kanssa suunniteltu kokonaisuus, esim. yhteissoittoon painottuva.• Jos tavoitteena on syventävien opintojen jälkeen musiikkialan ammattiopinnot, Konsertti III:n sisältö noudattaa instrumenttikollegion määrittelemiä vaatimuksia. <div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 10px; margin: 10px 0;"><ul style="list-style-type: none">• Arviointiin osallistuu oma opettaja, kaksi muuta opettajaa ja oppilas itse.• Opettaja kirjaa arvioinnin Wilmaan• Arviointi on sanallista• Arvioinnissa on osio suoritukselle, ohjelmistolle, prosessille ja itsearviointille</div>

5.1.4 Lopputyö ja arviointi

Syventäviin opintoihin kuuluva lopputyö kokoaa oppilaan opintojen ydinkohdat, mielenkiinnon kohteet ja taitojen kehittymisen. Oppilas suunnittelee ja toteuttaa musiikillista osaamista osoittavan lopputyön, joka voi muodostua erilaisista kokonaisuuksista tai keskittyä tiettyyn syvennettyyn osaamiseen. Lopputyön tavoitteet ja toteutustapa sovitaan yhdessä pääaineen opettajan kanssa. Pääaineen opettaja on lopputyön vastuupettaja. Lopputyöhön tulee sisältyä soiva lopputulos. Lopputyö voi olla

- konsertti; solistinen, kamarimusiikki- tai bändikonsertti
- omaa musiikkia, sävellys, sovitus
- produktio

Lopputyön arviointi

- arvioijina on oppilas, vastuopettaja ja kaksi muuta opettajaa
- vastuopettaja kirjaa arvioinnin Wilmaan
- arviointi on sanallista

5.1.5 Yhteissoitto

Yhdessä soittamisessa keskeistä on musiikillisen vuorovaikutustaidon oppiminen ja toimiminen ryhmässä. Tavoitteena on, että oppilas osallistuu erilaisiin kokoonpanoihin heti, kun oppilaan instrumenttitaidot ovat siihen riittävät. Instrumenttitaidot ja yhteissoitto täydentävät toisiaan.

Yhteissoitto käsittää:

- orkesterisoittoa
- kamarimusiikkia
- bändisoittoa ja
- kuorolaulua.

Yhteissoitto ja yhteismusisointi

- Vähintään kaksi lukukautta kussakin opintokokonaisuudessa
- Orkesterisoittimissa yhteissoitto kuuluu opintoihin koko opintojen ajan
- Yhteissoittomerkintöjen ei tarvitse tulla pääaineen opintojen tahdissa, vaan ne voivat kertyä vapaasti opintojen aikana.

- ryhmän opettaja tekee lukukausimerkinnän Wilmaan (orkesterit ja yhteissoittoryhmät)
- yhteismusisoinnista (muu kuin orkesteri ja yhteissoittoryhmät) merkinnän Wilmaan tekee pääaineen opettaja

5.1.6 Musiikin yleiset aineet

Musiikin yleiset aineet ovat hahmotusaineita, jotka auttavat oppilasta kehittämään luovia taitojaan, yleistä muusikkouttaan ja musiikillisen identiteetin kehittämistä. Yleisiin aineisiin kuuluu esim. musiikin perusteet 1, 2 ja 3 (mupe, käsittelee musiikin teoriaa ja säveltapailua), afroamerikkalaisen musiikin perusteet 1–4 (amp), musiikin historiaa, yleistä musiikkitietoa, transkriptiota ja säveltämistä. Opintojen alkuvaiheessa musiikin perusteet integroidaan instrumenttiopintoihin. Oppilas työskentelee itsenäisesti ja ryhmissä riippuen hahmotusaineen luonteesta.

Musiikin yleiset aineet

- arvioijina on opettaja tai kaksi opettajaa
- ryhmän opettaja kirjaa arvioinnin Wilmaan
- arviointi on sanallista

5.2 Laajan oppimäärän arviointi ja kriteerit

Opetuksen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Kriteerit hyvälle osaamiselle: Oppilas
<ul style="list-style-type: none"> ohjata oppilasta syventämään musiikillista ilmaisuaan kannustaa oppilasta kehittämään edelleen musiikin tulkintaan ja esittämiseen tarvittavia taitoja valitsemiensa painopisteiden mukaisesti rohkaista oppilasta käyttämään musiikkia monipuolisesti ilmaisun välineenä ohjata oppilasta soveltamaan omassa ilmaisussaan myös muiden taiteenalojen ilmaisukeinoja. 	Esittäminen ja ilmaiseminen	<ul style="list-style-type: none"> hallitsee soittimensa ja pyrkii taituruuteen ilmaisee musisoinnillaan tunnetiloja ja tuo esiin kappaleen luonteen ja tunnelman soittaa/laulaa ohjelmistoa instrumenttinsa taitotaulun mukaan esittää tyylinmukaisen ja ehjän kokonaisuuden toimii esiintyessään tilaisuuden luonteen vaatimusten mukaisesti
<ul style="list-style-type: none"> auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita opiskelulle ja suuntaamaan omaa oppimistaan opastaa oppilasta arvioimaan edistymistään ja nauttimaan osaamisestaan ohjata oppilasta harjoittelemaan taitoja kehittävää ohjelmistoa sekä itsenäisesti että ryhmän jäsenenä ohjata oppilasta huolehtimaan fyysisestä toimintakyvystään sekä ergonomiasta ja kuulonsuojelusta musisoidessaan. 	Oppimaan oppiminen ja harjoittelu	<ul style="list-style-type: none"> osaa asettaa tavoitteita opiskelulle ottaa vastaan palautetta ja osaa antaa sitä tunnistaa taitonsa ja iloitsee niistä osaa ylläpitää keskeistä ohjelmistoa ja valmistaa ohjattuna uutta harjoittelee sekä itsenäisesti että ryhmän jäsenenä käyttää laitteita ja soittimia vaarantamatta omaa tai muiden terveyttä ja toimintakykyä
<ul style="list-style-type: none"> ohjata oppilasta kuuntelemaan ja kehittämään musisointiaan sekä solistina että ryhmän jäsenenä ohjata oppilasta tarkastelemaan soivaa ja nuotinnettua musiikkia monipuolisesti eri näkökulmista ohjata oppilasta hahmottamaan musiikin rakenteita ja lainalaisuuksia ohjata oppilasta hyödyntämään kuuntelu- ja hahmotustaitojaan sekä musiikin historian tuntemustaan muusikkoutensa kehittämisessä. 	Kuunteleminen ja musiikin hahmottaminen	<ul style="list-style-type: none"> hahmottaa osuutensa musiikillisessa kokonaisuudessa, osaa tehdä havaintoja musisoinnistaan hahmottaa musiikin rakenteita ja lainalaisuuksia melko sujuvasti tuntee musiikin peruskäsitteitä, merkintätapoja ja termejä osaa jäsentää kuulemaansa musiikkia ja sijoittaa sen oikeaan historialliseen kontekstiin
<ul style="list-style-type: none"> kannustaa oppilasta toteuttamaan improvisoituja ja itse sovitettuja osuuksia ja säveltämään omaa musiikkia rohkaista oppilasta hyödyntämään musiikkiteknologian mahdollisuuksia ja työvälineitä. 	Säveltäminen ja improvisointi	<ul style="list-style-type: none"> toteuttaa improvisoituja ja itse sovitettuja lyhyitä osuuksia sopivassa musiikillisessa toiminnassa osaa luoda toistettavissa olevan musiikillisen kokonaisuuden osaa käyttää joitain musiikkiteknologian mahdollisuuksia ja työvälineitä

Arvioinnin lähtökohtana ovat oppilaan suorittamat syventävät opinnot. Arviointi kuvaa oppilaan edistymistä ja hänen saavuttamaansa osaamista suhteessa syventävien opintojen tavoitteisiin. Lopputyö arvioidaan osana syventäviä opintoja. Sanallisessa arvioissa painotetaan oppilaan oppimisen ja osaamisen vahvuuksia.

Laajan oppimäärän arviointi perustuu koulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa määriteltäviin hyvän osaamisen kriteereihin.

6 YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Joensuun konservatorion arvojen ja opetussuunnitelman pohjana olevan oppimiskäsityksen mukaisesti oppilaan aktiivista toimijuutta pidetään tärkeänä opintojen alusta alkaen. Tähän liittyy säännöllinen yhteydenpito huoltajien kanssa. Konservatorio tiedottaa toiminnastaan sekä kaupungin kotisivuilla, sosiaalisessa mediassa että oppilashallintojärjestelmänsä kautta. Opettajat pitävät säännöllisesti yhteyttä oppilaiden huoltajiin ja pyrkivät järjestämään tilaisuuksia kohtaamisiin.

Huoltajia kuullaan sisäisen arvioinnin yhteydessä ja heiltä pyydetään säännöllisesti palautetta konservatorion toiminnasta. He voivat osallistua orkestereiden tukiyhdistyksiin ja Joensuun Konservatorion Naistoimikunta ry:n toimintaan.

Konservatorio on osa kaupungin koulutustarjontaa. Oppilaitos toimii aktiivisesti yhteistyössä alueen päiväkotien, koulujen ja eri taidetoimijoiden kanssa. Erityisesti Joensuun kaupunginorkesterin kanssa tehtävä yhteistyö tuo oppilaille paljon lisäarvoa ja mahdollisuuksia musiikin kokemiseen.

Joensuun konservatorio pyrkii toiminnallaan edistämään kaikenikäisten alueensa asukkaiden hyvinvointia muun muassa vierailuin päiväkodeissa, kouluissa, hoitolaitoksissa ja julkisissa tiloissa. Konservatorio tekee yhteistyötä alueensa liike-elämän, yhdistysten, seurakuntien ja muiden yhteisöjen kanssa muun muassa esiintyjätoiminnan kautta.

Konservatorio on Suomen Konservatorioliiton ja Suomen musiikkioppilaitosten liiton jäsen ja sitä kautta myös Taiteen perusopetusliiton jäsen. Näiden tahojen kautta konservatorio vaikuttaa koko valtakunnan musiikin- ja taiteenopetuksen tilaan ja seuraa alan kehitystä. Henkilöstönsä kautta konservatorio on mukana myös erilaisissa verkostoissa, kuten valtakunnallisissa ainejärjestöissä ja -yhdistyksissä sekä tutkijaverkostoissa, joiden kautta yhteistyötä on myös kansainvälisellä tasolla eri musiikin toimijoiden kanssa.

7 TOIMINNAN JATKUVA KEHITTÄMINEN

Toiminnan jatkuva kehittäminen on Joensuun konservatorion toimintakulttuurin ytimessä. Se tarkoittaa jatkuvaa vuorovaikutusta oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä heiltä tulevan palautteen käsittelyä ja huomioimista. Oppilaitoksen itsearviointia toteutetaan myös henkilöstölle ja oppilaille suunnatuilla kyselyillä.

Konservatorio seuraa musiikkialan ja pedagogiikan yleistä kehitystä. Kehittämishankkeet oppilaitosverkostojen kautta ja omat hankkeet päivittävät henkilöstön osaamista. Henkilöstö osallistuu kaupungin tarjoamiin koulutuksiin ja alan koulutuksiin kotimaassa ja kansainvälisesti.

8 VARHAISIÄN MUSIIKKIKASVATUS

Varhaisiän musiikkikasvatus sisältää musiikkileikkikoulu- ja musiikkivalmennustoiminnan sekä näihin läheisesti liittyvän muun toiminnan. Varhaisiän musiikkikasvatus on tavoitteellista musiikkikasvatusta, joka etenee lapsen iän ja kehitystason mukaan, mutta sille ei aseteta laskennallista laajuutta, eikä se kuulu musiikin laajan oppimäärän laskennalliseen laajuuteen.

Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteena on lapsen luovuuden, musiikillisten valmiuksien ja itsetunnon kehittäminen. Myönteiset musiikilliset elämykset muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmille musiikkiopinnoille. Leikinomaisella toiminnalla edistetään lapsen ryhmässä toimimisen taitoja ja oppimisvalmiuksia. Kokemuksia ja elämyksiä vahvistetaan ottamalla toiminnassa huomioon oppimisen moniaistisuus ja muiden taiteenalojen tarjoamat mahdollisuudet. Varhaisiän musiikkikasvatukseen voi sisältyä instrumenttiopintoihin valmentavaa opetusta. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisen varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja laajuudesta.

8.1 Musiikkileikkikoulun tehtävät ja tavoitteet

Musiikkileikkikoulutoimintaan Joensuun konservatoriossa kuuluvat **muskarit** (0–6 v), **koululaisten ryhmät** (7–10 v) ja **muut musiikkiryhmät** (3kk– 100 v).

Musiikkileikkikoulutoiminnan tavoitteena on musiikinrakkauden herättäminen ja lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen musiikillisin keinoin. Lisäksi tavoitteena on tukea lapsen kokonaispersoonallisuuden kehitystä ja edistää luovaa toimintaa.

Lapsille tarjotaan musiikillisia elämyksiä, valmiuksia ja taitoja. Tarkoituksena on tuoda iloa lapsen elämään ja antaa valmiuksia jatkuvan musiikin harrastuksen syntymiseen.

Musiikkileikkikoulun tavoitteena on:

- Musiikille myönteisen asenteen herättäminen ja jatkuvan musiikin harrastuksen synnyttäminen
- Musiikin tiedollisten ja taidollisten valmiuksien kehittäminen sekä valmiuksien luominen musiikkikouluissa tapahtuvia opintoja varten
- Musiikkileikkikoulun ja musiikkioppilaitoksen muun opetustoiminnan yhteistyön kehittäminen
- Musiikkileikkikoulun ja lasten vanhempien välisen yhteistyön kehittäminen
- Yksilön kokonaispersoonallisuuden tasapainoinen kehittäminen ja sosiaalisen kasvun edistäminen
- Musiikillisen ja musikaalisen ilmaisutaidon kehittäminen

8.2 Sisällöt ja työtavat

Musiikin elementit – rytmi, muoto, harmonia, melodia, dynamiikka ja sointiväri – muodostavat opetuksen keskeisen sisällön. Lapsi oppii hahmottamaan musiikin peruskäsitteitä vastakohtaparien, kuten hidas-nopea, korkea-matala, hiljainen-voimakas jne. kautta.

Työtapojen keskeisimmät periaatteet ovat musiikin kokonaisvaltainen kokeminen ja opetuksen elämyksellisyys. Työtapoina ovat

- loruilminen, laulaminen, leikkiminen, soittaminen
- musiikin kuunteleminen
- musiikkiliikunta
- teorian ja säveltäjäpailun alkeisiin tutustuminen
- musiikin integroiminen muihin taideaineisiin, kuten kirjallisuuteen, draamaan, tanssiin ja kuvataiteeseen

Musiikkileikkikoulutoimintaan sisältyvät myös ”avoimet ovet”, vanhempainillat, juhlat, konsertit ja esiintymisvierailut.

8.3 Koululaisten ryhmät ja muut musiikkiryhmät

Musiikkivalmennus on sisällöltään jatkoa musiikkileikkikoululle, valmentautumispaikka pyrittäessä musiikkiopinnoissa eteenpäin. Laulaen, soittaen, liikkuen ja musiikkia kuunnellen harjoitellaan ja syvennetään musiikillisia taitoja ja valmiuksia. Lisäksi musiikkivalmennuksessa harjoitellaan säveltapailun ja musiikin teorian alkeita sekä tutustutaan eri soittimiin.

Ryhmät voidaan toteuttaa esimerkiksi koululaisten iltapäiväkerhoina, tai keskittyen johonkin tiettyyn soittimeen, esimerkiksi ukuleleen.

Muita musiikkiryhmiä eri ikäisille voi olla esimerkiksi monisukupolvimuskarit.

8.4 Opetusjärjestelyt

Musiikkileikkikoulussa opiskelevat pääasiallisesti alle kouluikäiset sekä musiikkivalmennus- ja muissa ryhmissä ala-asteikäiset lapset. Oppilaat otetaan ilmoittautumisjärjestyksessä. Ryhmäkoko on 6–12 lasta.

Oppitunnit ovat 45–90 minuutin pituisia riippuen kyseessä olevasta ryhmästä.

9 TAUSTAA OPETUSSUUNNITELMATYÖLLE

9.1 Taiteen perusopetus (TPO)

Taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille suunnattua tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää opetusta, jonka tehtävänä on tarjota oppilaalle mahdollisuuksia pitkäjänteiseen ja päämäärätietoiseen omien kiinnostusten mukaiseen eri taiteenalojen opiskeluun. Taiteen perusopetusta antavat kullekin taiteenalalle erikoistuneet oppilaitokset ja toimijat. Opetuksen tarkoituksena on edistää oppilaan taidesuhteen kehittymistä ja elinikäistä taiteen harrastamista. Opetus kehittää valitulle taiteenalalle ominaista osaamista antaen valmiuksia hakeutua kyseisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Taiteen perusopetuksen tehtävänä on luoda sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta taiteen keinoin. Taiteen perusopetus vahvistaa oppilaan identiteetin kehittymistä, omaehtoisen ilmaisun, tulkinnan ja arvottamisen taitoja sekä kulttuurisen lukutaidon kehittymistä. Opetus perustuu moniarvoiselle ja uudistuvalla kulttuuriperinnölle, luo edellytyksiä taiteen ja taidekasvatuksen kehittämiseksi sekä yhteistyölle muiden paikallisten, valtakunnallisten ja kansainvälisten taidekasvatusta antavien oppilaitosten kanssa.

Taiteen perusopetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuksien kunnioitukselle. Opetuksessa edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Opetus perustuu käsitykseen, jonka mukaan jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja arvokas sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä. Opetus tukee ihmisenä kasvamista kehittäen luovuutta ja ajattelun taitoja. Lähtökohtana ovat kullekin taiteenalalle ominaiset tiedon tuottamisen ja esittämisen tavat. Taiteenalakohtaiset esteettisyyden, eettisyyden ja ekologisuuden kysymykset ohjaavat oppilasta pohtimaan elämässä esiintyviä merkityksellisiä ja arvokkaita asioita.

9.2 Taiteen perusopetuksen järjestäminen

Taiteen perusopetuksen järjestämisessä huomioitavia ohjausjärjestelmän osia ovat:

- Taiteen perusopetusta koskeva laki (633/1998) ja asetus (831/1998)
- Opetushallituksen määräykset taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista: yleinen oppimäärä OPH-2069-2017 ja laaja oppimäärä OPH-2068-2017
- Koulutuksen järjestäjän hyväksymät opetussuunnitelmat kultakin taiteenalalta

Opetushallitus on päättänyt uusista taiteen perusopetuksen (TPO) sekä yleisen että laajan oppimäärän perusteista 2017. Näiden perusteiden määräyksiä noudattaen koulutuksen järjestäjän on laadittava ja hyväksyttävä opetussuunnitelma kullekin taiteenalalle, jolla se antaa opetusta.

10 TAITEEN PERUSOPETUS JA TAITEENALAKOHTAISET OPETUSSUUNNITELMAT JOENSUUSSA

10.1 Yleisen ja laajan oppimäärän taiteenalat

Taiteen perusopetusta järjestetään Joensuussa

- yleisen oppimäärän mukaan
 - kuvataiteessa
 - käsityötaiteessa
 - sanataiteessa
 - teatteritaiteessa
 - tanssitaiteessa ja
 - sirkustaiteessa
- laajan oppimäärän mukaan
 - kuvataiteessa
 - musiikissa ja
 - tanssitaiteessa

Seuraavassa taulukossa on esitetty yleisen ja laajan oppimäärän erot ja yhtäläisyydet:

YLEISEN JA LAAJAN OPPIMÄÄRÄN EROT JA YHTÄLÄISYYDET	
YLEINEN OPPIMÄÄRÄ Laajuus 500 tuntia <ul style="list-style-type: none">• yhteiset opinnot 300 t: taiteenalan perustaitojen hankkiminen• teemaopinnot 200 t: yhteisissä opinnoissa hankittujen taitojen laajentaminen	LAAJA OPPIMÄÄRÄ Laajuus 1300 tuntia <ul style="list-style-type: none">• perusopinnot 800 t: taiteenalalle keskeisten taitojen tavoitteellinen harjoittelu ja pitkäjänteinen kehittäminen• syventävät opinnot 500 t: opintomahdollisuuksien laajentaminen ja painottaminen, lopputyö• sekä perus- että syventäviin opintoihin mahdollista sisällyttää keskenään vaihtoehtoisia opintokokonaisuuksia• todistuksissa on sanallinen arvio oppilaan suorituksista
MOLEMMILLE YHTEISTÄ <ul style="list-style-type: none">• oppitunnin laskennallinen laajuus 45 min• etenemismahdollisuus tasolta toiselle• jatkuva arviointi ja todistus• osaamisen tunnistaminen ja hyväksi lukeminen• yksilöllisten oppimistarpeiden ja valmiuksien huomioiminen• oppimäärän yksilöllistämismahdollisuus• koulutuksen järjestäjä määrittää opintokokonaisuudet, niiden tavoitteet, sisällöt ja laajuuden• laki (633/1998) ja asetus (813/1998) taiteen perusopetuksesta• taiteen perusopetusta voidaan järjestää myös aikuisille• mahdollisen varhaisiän kasvatuksen tavoitteet, sisällöt ja laajuus päätetään OPSISSA	

10.2 Opetussuunnitelmien laatiminen

Joensuun kaupungissa taiteen perusopetusta järjestävät Joensuun seudun kansalaisopiston ja Joensuun konservatorion lisäksi sopimussuhteisesti muut toimijat. Opetushallituksen määräyksen mukaisesti kaupunki koulutuksen järjestäjänä hyväksyy kunkin organisaation tai taiteenalan opetussuunnitelman sekä vastaa siitä, että taiteen perusopetuspalvelut järjestetään taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) mukaisesti.

Opetussuunnitelmat on laadittu Opetushallituksen määrittelemien linjausten mukaisesti yhteistyössä eri tahojen, kuten oppilaitosten opettajien ja eri taiteenalojen asiantuntijoiden kanssa.

Joensuun kaupunki koulutuksen järjestäjänä suunnittelee opetuksen tarjonnan ja päättää opetuksen määrästä siten, että opetussuunnitelmien mukaiset opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa sekä seuraa opetussuunnitelmien toteutumista ja kehittymistä kullakin taiteenalalla, arvioi koulutusta ja osallistuu toimintansa ulkopuoliseen arviointiin (Laki taiteen perusopetuksesta (633/1998) 7 § (muutettu lailla 1301/2013)).

Opetussuunnitelmatyön yhteydessä Joensuun kaupunki opetuksen järjestäjänä velvoittaa taiteen perusopetusta antavat organisaatiot laatimaan yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6:2 §:n mukaisen yhdenvertaisuussuunnitelman, joka sisältää tiedot tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Lisäksi Joensuun kaupunki velvoittaa laatimaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014 5 a §) määrittelemän oppilaitoskohtaisen tasa-arvosuunnitelman. Joensuun kaupunki opetuksen järjestäjänä suosittaa oppilaitoksia tasa-arvosuunnitelman vuosittaiseen tarkasteluun, mutta samalla velvoittaa oppilaitoksia suunnitelman päivittämiseen vähintään kolmen vuoden välein. Tasa-arvosuunnitelma on laadittava yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa.

10.2.1 Opetussuunnitelmat 2018

Joensuun kaupungin taiteen perusopetusta antavat toimijat laativat uudet opetussuunnitelmat järjestämiltään taiteenaloilta ja ottivat ne käyttöön 1.8.2018 hyvinvointilautakunnan sivistys- ja vapaa-aikajaoston hyväksynnällä. Ennen 1.8.2018 opintonsa aloittaneilla oli oikeus suorittaa opintoja vanhan, vuoden 2002/2005 opetussuunnitelman perusteisiin pohjaavan opetussuunnitelman mukaisesti. Siirtymäajan loputtua 31.7.2021 kaikki oppilaat opiskelevat vuoden 2018 opetussuunnitelman ja sen päivityksen mukaisesti. Aikaisemmat opinnot on mahdollista saada hyväksiluettua.

Opetussuunnitelmien laatimisesta 2018 vastasi opetussuunnitelmakoordinaattori yhdessä ohjausryhmän kanssa.

Ohjausryhmä:

- OPS-koordinaattori Jertta Harinen
- Joensuun seudun kansalaisopiston rehtori Tero Väänänen

- Joensuun kaupungin kulttuurijohtaja Rebekka Pilppula
- Joensuun kaupungin kulttuurisihteeri Sari Suvanto
- Joensuun konservatorion va. rehtori Otto Korhonen
- Joensuun konservatorion vs. apulaisrehtori Anneli Hynninen

Opettajilla, oppilailla sekä heidän huoltajillaan oli mahdollisuus osallistua opetussuunnitelmien laatimiseen vastaamalla TPO-uudistuksesta laadittuun kyselyyn. Kyselystä saadut vastaukset huomioitiin suunnitelmia laadittaessa. Opetussuunnitelmia laadittaessa järjestettiin useita kaikkia taiteen perusopetusta järjestäviä toimijoita kokoavia keskusteluita ja työpajatapaamisia sekä osallistuttiin muun muassa TPO-liiton järjestämiin Luotsit-hankkeen tapaamisiin ja Kansalaisopistojen liiton (KOL) sekä Opetushallituksen (OPH) järjestämiin valtakunnallisiin koulutuksiin. Joensuun kaupunki toimi yhtenä koordinoijana valtakunnallisen mediataiteen yhteistyöryhmän kokoonpanon toteuttamisessa.

10.2.2 Opetussuunnitelmien päivittäminen 2021

Opetussuunnitelman laatiminen on jatkuva prosessi ja opetussuunnitelmia päivitetään tarpeen mukaan. Siirtymäajan päättymisen oli luonteva ajankohta ensimmäiselle päivitykselle. Joensuun kaupungin kulttuuri- ja liikuntalautakunta on hyväksynyt päivitettyt opetussuunnitelmat 22.12.2021.

Opetussuunnitelmien päivitystyö on tehty Joensuun kaupungin taiteen perusopetuksen ohjausryhmässä. Ohjausryhmän kokoonpano on vuonna 2021:

- Anneli Hynninen, Joensuun kaupunki, konservatorio
- Kati Korhonen, Taito Pohjois-Karjala ry
- Otto Korhonen, Joensuun kaupunki, konservatorio (pj.)
- Suvi Laaninen, Joensuun seudun kansalaisopisto
- Nuppu Niemi-Henry, Joensuun Tanssiopistoyhdistys ry
- Tarja Puukko, Taito Pohjois-Karjala ry
- Sari Suvanto, Joensuun kaupunki, kulttuuripalvelut (siht.)
- Elina Turpeinen, Kuopion Tanssistudio Oy
- Elina Vaaherkumpu, Joensuun seudun kansalaisopisto
- Sonja Vänskä, Joensuun seudun kansalaisopisto

J • ENSUU

Taiteen perusopetusta eri taiteenaloilla Joensuussa antavat:

JOENSUUN SEUDUN
KANSALAIPOISTO

taïto POHJOIS-KARJALA

